

TUPILEKKE

Af Charlotte Blay

Fra Novellesamlingen "Oprydning" udgivet i 2001

De kunne lige så godt være blevet dræbt hele klassen. På nær de syv drenge, som ikke var taget med, selvfølgelig.

Aviserne havde skrevet om ulykken. Nogle kaldte det en naturkatastrofe, der kunne have fået fatale følger. Flere steder omtalte aviserne den grønlandske elevs snarrådighed og heroiske indsats.

Nannavina sparkede aviserne ind under sin seng. De mørke øjne søgte hen over opslagstavlen med fotos af sejlene isbjerge og sneklædte bjergtoppe. Hun fokuserede gennem smalle øjensprækker på de hvide landskaber, der plejede at give hende ro i sindet, når hun længtes hjem til Grønland.

Henne på stereoanlægget stod den grimme tupilak. Hun havde fået figuren af sin storebror, et par dage inden hun rejste fra Grønland. Han havde selv skåret den ud af en hvalrostand. Den store mund var blottet i et bredt grin og de stikkende øjne under de fremstående bryn stirrede på hende. I panden havde figuren en fugl med åbent næb. og et par fremstrakte hænder med strittende fingre sad på en bjørnekrop under det store hoved. Den var uhyggelig, tupilakken, men hun holdt af den, fordi hun havde fået den af sin bror, Pavia.

- Den skal beskytte dig, havde han sagt. - Du kan bruge den mod dem, som er onde ved dig nede i Danmark.

Fornemmelsen af dårlig samvittighed voksede i Nannavina. Hun vidste fra sin bedstefar, den gamle storfanger, at man skulle omgås tupilakker med stor forsigtighed. En hævnakt udsendt med en tupilak, kunne få voldsomme følger.

Hun gøs, og hendes blik vendte tilbage til opslagstavlen. Billedet af det lille blå træhus i sneen. Pavia og hans hundespand i sneen. Hendes smilende mor klædt i festdragt udenfor i sneen. Hun smilede med lukket mund, fordi hun manglede alle sine tænder. Og postkortet af en isbjørn der stod og gloede i sneen. Det havde hun fået fra sine gamle skolekammerater.

Hjemveen kom krybende og skubbede tårerne frem. Hun savnede kammeraterne og sin bror. Hun savnede sin bedstefar og sin mor. Men mest af alt savnede hun

sneen. Her i landet var vinteren elendig. Regn og sjaap. Blæst og tåge. Træerne dryppede, og vandet frøs ikke engang ordentligt til is.

Tårerne trillede ned over Nannavinas kinder. Hun snøftede og tørrede øjne med bagsiden af sine knyttede hænder. Øjenmakeuppen, som hun havde hugget i sin papmors skuffe, blev gnedet ud, men det kunne være det samme. Hun var alene hjemme, så ingen skulle have fornøjelsen af at se på hende.

Hendes far og hans kone, Pia, var på arbejde. og hendes lille halvbror var i vuggestue. Hunden havde hun lukket ud i haven. Hun var alene med sine tanker.

Nannavina snøftede og rystede sit lange pjuskede hår. Så gik hun hen foran spejlet ved skrivebordet og gloede på sit tårestribede ansigt. Øjensprækkerne var omgivet af sorte plamager, der fik hende til at ligne et monster. Med et djævelsk smil lod hun fingrene løbe gennem håret, så det strittede til alle sider.

Hendes hår var kastanjebrunt. Det var nok det eneste, hun havde arvet fra sin far. Hendes storebror var ikke den rødhårede læges søn. Han havde sort stridt hår, efter en fanger, der var druknet, da et isbjerg væltede og trak ham med ned i havet.

Hun skar en frygtelig grimasse og rakte tunge ad sig selv.

I de første uger efter hun var kommet til Danmark, havde den rødhårede læge været en rigtig far.

- Nannavina, du skal vide, hvor dejligt det er for mig pludselig at få en stor, køn datter i huset, havde han sagt.

Nannavina havde solet sig i hans begejstring. Det var en fantastisk oplevelse, pludselig at få en rigtig far. Og der i sommerferien under de grønne træer og omgivet af duftende, farvestrålende blomster, som hun aldrig havde set magen til, følte hun, det var helt rigtigt og spændende, at hun havde sagt ja til at rejse ned og bo hos sin danske far.

Han lærte hende at svømme ude ved havet. Han rettede hende smilende, når hun snakkede sit gebrokne dansk. Han lyttede til alt det, hun havde oplevet, siden han forlod hende, da hun var ganske lille. Det havde været en lykkelig genforening, hvis ikke ...

Der var jo det med hendes fars nye kone og hendes halvbror. Lillebroren var ganske vist ikke til at stå for. Nannavina kunne få ham til at klukke af grin. Hun havde da heller ikke spor imod at passe ham, når hendes far og Pia skulle ud om aftenen.

Men hendes papmor ...

Nannavina skar et nyt ansigt. Værre end det første.

Pia var så smuk. Langt glat hår. Helt lyst. Smart i tøjet. Hun var lægesekretær på hendes fars afdeling.

I begyndelsen var Pia fantastisk sød. De to skulle bestemt være rigtige veninder. Hvor de hyggede sig. Prøvede tøj og snakkede makeup og grinede.

Så sneg jalousien sig ind i familien. Pia og Nannavina kæmpede om lægens gunst. Om natten stod Nannavina op og listede sig hen og lyttede ved soveværelsedøren. Hun hørte de små hvin fra Pia og farens ophidsede stønnen. Hvis det blev for vildt, vækkede Nannavina sin lillebror. Når de hørte ham hyle i værelset ved siden af, var det slut med at hygge sig.

Siden kom hverdagen luskende i sin kedelige klædedragt af stress og sure miner. Ikke mindst Nannavinas problemer med at finde sig til rette i sit nye miljø skabte daglige scener.

- Hvad er det for en stank på dit værelse, Nannavina? Pias kønne ansigt havde grimme rynker over næsen. Hun var kommet brasende ind. Kiggede under sengen og trak skufferne i skrivebordet ud med vrede bevægelser. Nannavina stod stiv af forbløffelse, da Pia flåede skabsdøren op og fandt pakken med tørfisk og matak.

- Det er en gave fra min mor, protesterede hun, da Pia bar pakken ud til skraldespanden i fremstrakt arm og med bortvendt ansigt.

- Du må lære at spise dansk mad, sagde hendes far, da han kom hjem sent om aftenen. – Du kan ikke leve af tørre fisk og hvalhud.

Nannavina havde leget med tanken om at sende sin papmor alverdens ulykker gennem tupilakken, men hun turde ikke. På det tidspunkt havde hun også for længst fisket pakken hjemmefra ud af skraldespanden. Hun havde hængt den op i en plasticpose ude i carporten. Her sad hunden med snuden i vejret og jamrede lækkersultent.

Hunden var også en kilde til Nannavinas undren og irritation. Hun havde fået til opgave at lufte kræet hver morgen og hver eftermiddag. Hvor latterligt at gå tur med en hund i snor. Og så oven i købet medbringe en lille pose til at samle dens lorte op med. Tænk engang, hvis man skulle lufte slædehundene derhjemme på samme måde. Så kunne man ikke bestille andet.

- Du må være med til at tage dit ansvar i familien, sagde hendes far.

Så hun var altså blevet ansvarlig for hundelortene. Der måtte ikke ligge lorte, hverken i haven eller ude på vejen.

Hun havde ikke noget imod at skifte ble på lillebroren. Det var der en mening med, syntes hun. Men hvad kunne en hundelort skade i haven eller på fortovskanten.

Nu gøede hunden ude i haven. Så kom der garanteret nogen forbi med en anden hund. Hun måtte se at få hundeluftningen overstået. Men først ville hun lige ...

Nannavina gik over til stereoanlægget og tændte for at overdøve hundens larm. Fandt en cd med rytme. En rigtig rapper. Hun skruede så højt op for musikken, at svingningerne fik tupilakken til at rokke.

Skolen var det værste. Der var 26 i klassen. I Grønland havde de været tre i hendes klasse.

Det var som at komme ind mellem fjendtlige isbjerge på usikker is. Ingen var venligt stemt. Kun læreren, Peter. Han prøvede at få hende til at føle sig tilpas.

Hunden gøede derude. Hun skruede højere op for musikken. Det var rart at få de dårlige tanker blæst ud. Tupilakken stod og hoppede. Nannavina gav sig også til at hoppe. Kastede hovedet fra side til side, så håret strittede som en mørk ildebrand. Dansede og svansede.

Det var især pigerne, som var stride. De grinede, når hun snakkede dansk. De gjorde nar af hendes tøj. De holdt sig for næsen, når hun gik forbi. Dumme møgtøser.

Hvad var der galt med tørfisk og matak. Hvad med deres maste leverpostej med rødbede. Og æg og ost. Føj for pokker. Hun dansede hen foran spejlet og vred ansigtet. Møg ulækkert. Føj for pokker.

Katrine var den værste. En led strigle. Lækre støvle og lakerede negle. Skulle bestemme alting i klassen. De andre så op til Katrine.

- Sikken en smart trøje, Nannavina

De andre grinede. Katrine blev ved.

- Har din mor i Grønland strikket den?

- Ja, hun har. Nannavina smilede usikkert.

- Hun kan vist ikke lide dig, din mor i Grønland. Katrine grinede.

De andre grinede. Ha ha ha. Ha ha ha.

Katrine svansede bort i sin lille smarte bluse. Den stumpedede, så et stykke af maven var bart. Hun havde en sølvring i navlen. De andre tøser fulgte hende som logrende hunde. Vuf vuf vuf. Vuf vuf vuf.

Drengene var ligeglade med Nannavina. De gad ikke engang drille. Kun Mathias, som var lun på Katrine. Han kom med en frø. Nannavina havde aldrig før set sådan et kræ.

- Kys frøen, Nannavina. Mathias stak den slimede padde hen til hendes ansigt. – Kys frøen. Så forvandler den sig til en smuk prins.

Hun skreg.

- Du forskrækker prinsen, sagde Mathias.

Hele klassen lå flad af grin.

Nannavina trampede takten i gulvet. Ha ha ha. Ha ha ha.

Men Peter var alle tiders. Altid parat til at hjælpe.

- Hvordan går det med stilen, Nannavina?

- Dårligt. Min far har for travlt til at hjælpe.

- Lad os se på det. Peter satte sig hos Nannavina.

Pigerne gloede misundeligt. De fleste var lune på deres lærer. Heldige Nannavina. Hun fik hjælp til det svære danske. De andre kendte sproget.

Hun mærkede varmen fra Peters krop. Lugten af cigaretter. Hans halvlange hår var pænt. Hans grå øjne kiggede på hende. Havde hun forstået det, han forklarede?

Hun nikkede ivrigt. Men det var ikke sandt. Hun ville bare gerne gøre ham glad.

Der var gang i Peter. Han lavede en grønlandsk temaugue. Nannavina var fyr og flamme. Pigerne brokkede sig. Drengene syntes, det var i orden. Indtil Peter forlangte, at klassen smagte de tørre fisk. Så gjorde drengene også vrøvl. Men Peter sagde, at de, der ikke smagte, var uegnede til at komme på skitur efter jul. Så smagte de fleste med væmmelse.

Der var en udstilling af fangstredskaber og åndemanermasker. Der var en krum kvindekniv. En ulu. Der var harpunspidser og et par imponerende hvalrostænder. Der var kastespyd og sælskind. Alt sammen udlånt af Nannavinas far. Selv bidrog hun med tupilakken.

Den lille figur stod på katederet. Stod og stirrede ondt på klassen. Mest i retning af pigerne. Allermest på Katrine. Hun var dum, dum, dum.

Hunden gøede. Nannavina trampede i gulvet. Musikken slog mod trommehinderne. Hun havde siddet og sendt alle tupilakkens ulykker ud over klassen. De kunne vente sig. Der ville ske dem noget dårligt. Nu fortrød hun.

Under Nannavinas besværgelser vendte Peter tupilakken. Det var ikke med i planen. Den skulle ikke se på Peter.

- Nannavina, fortæl os om den sjove figur, bad han.
- Det er en tupilak, sagde hun.
- Det er måske en lykkefigur, sagde han.
- Nej, tværtimod, sagde hun, - det er en ulykkesfigur.

Hele klassen grinede. Men ingen spurgte, hvad hun mente med det.

Ha ha ha. Ha ha ha.

Musikken stoppede. Hun smed sig på sin seng. Gloede op i det hvide loft.

Sne. Det var fint med lejrskoleturen til Sverige, for vinteren havde været utrolig trist i Danmark. Sjip, sjap og søle. Hendes far og Pia var glade for, at hun skulle af sted. Op til sneen. Det var jo lige hendes element, sagde de. Selv var hun mest glad for, at Peter skulle med. Han var leder af turen sammen med Vibeke, pigernes gymnastiklærer.

Vibeke var vældig skrap på ski og skulle undervise de uøvede. Nannavina havde ikke stået på ski før. For hende var vinteren hundeslæde og kælk. Men der blev lejet ski ved liftene til dem, der ikke selv havde.

Nannavina kastede sig ud i alt det hvide. Hun lærte hurtigt at tumle skiene og blev den bedste nybegynder. Peter og Vibeke roste hende og sagde, man kunne fornemme, at hun var fortrolig med sneen.

Når de om aftenen kom hjem til hytten, gik det mindre godt. Ingen ville være sammen med Nannavina. De sagde, hun lugtede. Hun havde endda pakket sine tørfisk og hvalhuden ind i flere lag plasticposer og gemt dem nederst i sportstasken.

Vibeke måtte trække lod mellem pigerne for at fordele pladserne i køjerne. Selv sov hun i sengen lige ved siden af Nannavinas. Alligevel var der surhed og muggeri den første aften i pigernes sovesal. Nannavina følte sig dårlig tilpas. Over at hun var skyld i balladen. Over at ingen gad være sammen med hende.

Udenfor i sneen glemte hun bekymringerne. Hun var snart så ferm, at hun kunne tage liften helt op på den øverste skibakke, sammen med de øvede. Hun faldt nogle gange på vejen ned, men det generede hende ikke at rulle rundt og mærke den kolde, rene sne. Hun tumlede som en bjørneunge og kom leende på benene og fortsatte nedad.

Hun nød, at Peter vinkede til hende og råbte, at hun var blevet god på ski. Hun nød, at de andre fra klassen hørte det. Især nød hun, at Katrine var håbløs og klodset.

Den fjerde dag var der arrangeret en langrendstur gennem de svenske skove. En gruppe af de øvede drenge ville hellere blive på slalombanerne sammen med Vibeke. Nannavina valgte at tage med på turen, fordi Peter skulle lede dem. Alle de andre piger gjorde det samme. Også en del af drengene ville med. Mathias tog med, fordi Katrine var med.

Nu var det her jo en skitur. Ikke en tur på hundeslæde. Alligevel var det så indgroet hos Nannavina at tage nødproviant med, at hun havde pakken med tørfisk og matak i sin lille rygsæk. For en sikkerheds skyld. Det var ikke at spise af det, for de skulle jo nå hjem til hytten inden aften. Men det nåede de aldrig.

Det var smukt at løbe mellem de høje grantræer, hvis grene var tynget ned af tykke snepuder. De fulgte en løjpe, der var ret bakket, og hver gang det gik nedad, faldt flere af pigerne og trimlede rundt under hvin og høje skrig.

På et tidspunkt førte løjpen dem ud af skoven og hen langs nogle høje snedækkede bjerge. Det var så betagende, at Nannavina bare smilede og nød den storslåede vinternatur. Her, hvor skoven var slut, og det hvide landskab bredte sig ud i al sin hvidhed med de sneklædte bjerge som høje kulisser, mindede det om hendes eget land.

Det eneste, der forstyrrede skønheden, var Katrine og en flok af hendes veninder, der løb foran og hvinede og skreg. De kylede snebolde bagud mod de andre. Især Peter var mål for deres skyts. Han lo godmodigt og satte fart på sine ski.

- Jeg skal komme efter jer.

Pigerne hvinede af begejstring og fjumrede af sted, så der gik kludder i ski og stave. For Nannavina var naturen her nærmest hellig, og hun var irriteret over tøsernes hysteriske skrigeri. Så irriteret at hun begyndte at sende dem dårlige tanker gennem tupilakken. Ganske vist stod den hjemme på værelset, men hun fremmanede den i sin hjerne. Hun så dens brede grin og stikkende øjne for sig, mens hun sendte Katrine og veninderne alverdens ulykker.

Nogen påstod siden, at det var pigernes skrigeri, der udløste lavinen. Nannavina mente noget andet, men det holdt hun for sig selv.

Sneen kom drønende ned ad bjergsiden med en tordnende undertone af ulykke. Det gav buldrende ekko fra bjergtop til bjergtop, og lyden forplantede sig dirrende i skovens træer bag dem.

Nannavina så Peter og pigerne forsvinde i snemasserne, der landede over dem i en kolossal dyng. Stilheden efter sneskredet var dirrende uheldsvanger. En fin snetåge blæste bort fra dyngen i den lette vind.

Flokken, som stod tilbage, var lammet. Deres kammerater var forsvundet. Begravet under snemasserne.

Nannavina var den første, der reagerede.

- Kom så og lad os få dem gravet fri, skreg hun og løb over mod sneskredet.

Hun faldt over skistavene og satte sig og flåede skiene af. Den ene ski tog hun med sig og begyndte at grave i sneen med den.

Mathias og de andre drenge var hurtigt med hende. Nogen gravede med en ski. Andre brugte begge hænder. Sneen sprøjtede om dem.

- Er I sikre på, det er lige her, de ligger råbte Mathias.

- Dødsikker, råbte Nannavina og skovlede løs.

- Lad være med at sige død, græd en af pigerne.

- Grav! kommanderede Nannavina.

Nu stødte Mathias på noget. En arm. Nannavina hjalp ham med at trække en af de begravede pigen frem. Hun prustede og hostede, og Nannavina dunkede hende i ryggen. så hun spyttede sne og snot.

Så lod de hende ligge, mens de gravede efter de andre.

Et sted i snedyngen lykkedes det nogle af de begravede at komme ud ved egen hjælp. Peter dukkede frem. Hans skihue var væk. og han lignede en kludedukke med det halvlange hår ned over ansigtet. Han rystede sig som en hund. Så tog han et overblik over situationen. Fik skiene af og gav sig til at grave.

De dukkede frem af sneen, den ene efter den anden. Med eller uden hjælp. Forkomne og forslåede af sten og grus, der var rutsjet med ned. Havde lavinen været større, var det ikke sikkert, de havde klaret at komme ud.

Eftermiddagen var gledet over i tusmørke, og de stod udasede og ubeslutsomme og ventede på, hvad Peter ville foreslå. Der var lang vej tilbage til hytten. Kræfterne var slut.

Men netop som de andre troede, at de var sluppet billigt, og alle var kommet fri at sneskredet med livet i behold, råbte Mathias op.

- Katrine ligger altså dernede endnu! Han skreg det helt hysterisk og gav sig til at grave vildt og umotiveret i snebunkerne.

Der blev gravet med ski og hænder. Også de, der var kommet fri og havde kræfter til at hjælpe, gravede. Peter skovlede sammenbidt med en ski. Mathias gravede tudbrølende med begge hænder.

- Stop lige engang, råbte Nannavina.

De stirrede alle sammen på hende.

- Lad os tage en skistav hver og stikke den omvendt ned i sneen, for at mærke, hvor hun er.

De gjorde, som hun foreslog, uden at diskutere. Også Peter og Mathias. Systematisk og sammenbidte gennemsøgte de snebunken, indtil en af pigerne råbte, at hun stødte imod noget.

Alle koncentrerede sig om at grave på netop det sted. Det var helt inde ved bjergvæggen, og de udhulede bunken så der nærmest blev dannet en hvælving under sneen.

Katrine var begravet temmelig dybt nede, og hun var blå i ansigtet og helt stiv, da de fik hende trukket frem. Peter gav sig til at bakse med hende. Dunkede hende i ryggen og gav hende kunstigt åndedræt. Mund til mund-metoden. Nannavina tænkte på, om Peter ville blive forvandlet til en frø, hvis han blev ved med det kysseri.

Mørket var blevet tættere. Skoven bag dem stod som en sort og uigennemtrængelig mur. Kulden blev mere intens, i takt med at mørket sænkede sig, og der lød tænderklapren og gråd omkring Nannavina.

Peter trak lynlåsen på Katrines skidragt ned og lagde øret mod hendes brystkasse.

- Hendes hjerte banker svagt, sagde han lettet. – Vi må bære hende tilbage til hytten.

Gråden steg i mørket. Bare tanken om den lange tur var udmattende.

Så tog Nannavina ordet:

- Vi kan ikke gå hele vejen tilbage i det her mørke. Vi er for trætte. Det er for koldt.

- Hvad har du tænkt dig, Nannavina? sagde Peter. Han stemme havde en usikker klang.

- Da jeg var barn, lavede vi huler i sneen. Der sov vi somme tider om natten.

- Vi har ikke kræfter til at bygge hule i sneen nu, sagde Peter.

- Der er en fin hule her. Nannavina krøb ned i fordybningen, hvor de havde fundet Katrine. – Hvis vi ligger tæt sammen, kan vi holde varmen.

De kom ned til hende, den ene efter den anden. Det var blevet for mørkt til, at man kunne se, hvem der var hvem, men Nannavina kendte Peters lugt af cigaretter og vidste, at det var ham, der lå tæt op ad hende.

- I skal tage Katrine med herind, ellers har hun ikke en chance, sagde Nannavina.

- Hun ligger her allerede, sagde Mathias i mørket.

De lå som en stor klump hundehvalpe oven i hinanden, og varmen forplantede sig fra den ene til den anden. Og med varmen kom sulten. De skulle have haft spaghetti med kødsovs hjemme i hytten, hviskede en af pigerne.

Nannavina vred rygsækken af og fik sin nødration trukket frem.

- Her er tørfisk og hvalhud, sagde hun.

Lugten af fisk bredte sig som et tykt tæppe i mørket. Der blev tygget og suttet. De var alle sammen sultne nok til at spise. Senere faldt de fleste i en let søvn. De var som et stort sammenhængende dyr, der åndede tungt med mange lunger.

Det var ikke lyst endnu, da de blev vækket af helikopteren. Den larmede tæt hen over hulen med en projektør fejende over sneen.

De kom kravlende ud og løb efter projektørens lys for at blive set. Og helikopteren slog et sving ind over skoven og kom tilbage og landede. Det var en af de store maskiner, med plads til dem alle sammen. Redningsmandskabet anbragte Katrine på en bære. Martin knugede hendes hånd i luffen. Hun var ikke vågnet op endnu.

De kom hjem to dage før beregnet, og alting havde forandret sig for Nannavina. Hun blev nærmest udråbt som heltinde. Peter roste hende og lagde armen om hende. Drengene klappede hende på skulderen, og pigerne snakkede med hende, som om hun var en kær veninde. Katrine var omsider vågnet op. Nannavina burde være himmelhenrykt.

Alligevel var der noget, som nagede hende. Var der virkelig magisk kraft i den lille figur, som stod der på stereoanlægget og gloede ondskabsfuldt med sit brede grin?

Hun greb tupilakken og kiggede den ind i de stikkende øjne.

- Nu er din mission slut, hviskede hun og gik ind på badeværelset for at smide den i skraldespanden. Hun holdt figuren ind over affaldet. Men hun kunne ikke slippe den. Hun havde fået den af sin bror, og han ville hende det bedste. Alting havde vendt sig til det gode henne i skolen. Og herhjemme. Hun skulle da nok finde ud af at bo i Danmark. Og se, nu begyndte det minsandten at sne.

- Du overlever denne gang, hviskede Nannavina til tupilakken.

Hun gik tilbage til sit værelse og lagde den længst inde i sin skrivebordsskuffe. Man vidste jo aldrig ...

Så tog hun sin jakke på og løb ud for at lufte hunden.